

Studiedag

'Beter multifunctioneel bos met secundaire boomsoorten'

BERT GEYSELS, Vereniging voor Bos in Vlaanderen

Op zaterdag 29 oktober 2005 ging de studiedag van de werkgroep Pro Silva Vlaanderen door in Mechelen. Ruim 80 deelnemers en sprekers verzamelden zich in de (voor een zaterdag) vroege ochtend om het onderwerp van de 'secundaire boomsoorten' van nabij te bestuderen.

De achterliggende idee voor deze studiedag was de vraag hoe je als beheerder kan omgaan met je bos opdat je opvolgers nog alle kanten uitkunnen met het beheer. Immers: 'boompje groot, plantertje dood'. Anders gezegd: de huidige beheerder maakt de verwezelijkingen (en negatieve gevolgen) van zijn beheerkeuzes veelal zelf niet meer mee. Wat boomsoorten betreft, werd in het verleden veelal een erg eenzijdige (meestal economisch geïnspireerde) keuze gemaakt. De wel aanwezige, maar niet bewust gekozen boomsoorten, kregen de naam van 'secundaire boomsoorten' mee, met een toch wel negatieve bijklank. Maar is dit wel terecht; zijn deze boomsoorten maar van secundair belang voor onze bossen? De uitdagende titel van de studiedag werd daarom dan ook: "Beter multifunctioneel bos met secundaire boomsoorten".

De uitdaging werd aangegaan door negen sprekers uit Vlaanderen, Nederland en Wallonië. Bij wijze van inleiding bracht Reijer Knol¹ een overzicht van de dag en schetste hij tevens de context van de verschillende thema's en linken waardoor ze onderling verbonden zijn. Na de uiteenzettingen modereerde hij ook de afsluitende vragensessie tussen het publiek en de sprekers.

Tijdens de eerste voordracht werd het historische kader geschetst, waarbij tevens het belang en het voorkomen van 'secundaire boomsoorten' werd aangegeven. Hierbij lichtte Jan Bastiaens² de kennis over de prehistorische periode toe, waarna Guido Tack³ de evolutie vanaf de vroege Middeleeuwen aanbracht. Ondanks de nog aanwezige hiaten in kennis binnen deze discipline, kwam uit de voordracht toch een duidelijk beeld naar voor van evoluties en veranderingen die zowel menselijke als natuurlijke oorzaken kenden. Kris Verheyen⁴ nam vervolgens het aspect van de biodiversiteit voor zijn rekening. Bovenop de grotere diversiteit door de aanwezigheid van de secundaire boomsoorten zelf, blijkt de toename in biodiversiteit, door de aanwezigheid van andere soorten dan enkel de economische hoogvliegiers, veel groter. Dit door het voorkomen van geassocieerde soorten. De bomen die onder de noemer 'secundair' vallen, zijn in praktijk immers meestal inheemse soorten waarmee andere levende organismen van heel diverse aard een grote en soms exclusieve verbondenheid tonen. Aan de effectieve realisatie van deze extra diversiteit zijn wel een aantal randvoorwaarden verbonden...

Een korte pauze bracht de aanwezigen vervolgens bij de grond van de zaak: de bodem. Patrick Hommel⁵ wist het publiek te boeien met het beeld van de 'slinger', waarbij op de matig arme tot matig rijke bodems de boomsoort sterk bepaalt welke richting de slinger uitgaat. Secundaire boomsoorten blijken voor deze armere gronden mogelijkheden te bieden om in te grijpen in degraderende processen zoals verzuring en de verarming van bodem en vegetatie, die hiermee samengaan.

Dat de secundaire soorten ook een economische meerwaarde kunnen bieden, daarvan wist Mario de Hoedt⁶ het publiek te overtuigen. Tabellen met harde cijfers van opbrengsten uit de verkoop van ondermeer els, es, esdoorn, berk, linde, kers en zelfs taxus, toonden aan dat deze soorten ook financieel gezien niet zomaar 'onkruidbomen' zijn. Hij gaf eveneens een beeld van de technische eigenschappen van het hout en de toepassingen ervan.

-
- 1 Staatsbosbeheer, Nederland
  - 2 Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
  - 3 AROHM, afdeling Monumenten & Landschappen
  - 4 Professor Ugent, Labo voor Bosbouw
  - 5 Wageningen Universiteit, Nederland
  - 6 Unie van Bosgroepen, Nederland
  - 7 Forêt Wallonne
  - 8 Klinging Bomen, Doorn (Nederland)
  - 9 Houtvester Leuven, AMINAL, afdeling Bos & Groen

Pro Silva

Na de middagpauze loodste François Baar⁷ de zaal in gedachten naar de Waalse sparrenbossen. Hij deed de aanwezigen dromen van een omvorming van de homogene sparrenbossen naar gediversifieerde bossen zonder kaalslag, die ook inzake financiële opbrengst niet zouden moeten onderdoen voor de 'sparrenakkers'. Deze omvorming dringt zich volgens de spreker steeds meer op gezien de enorme voorraden naaldhout in Oost-Europese landen, die langzaamaan een grotere toegang tot onze markten verkrijgen. Tevens kan een dergelijke omvorming de grote verliezen door windworp in de huidige homogene bestanden terugdringen.

Na de thematische uitwerking van het onderwerp, kwamen Simon Klingen⁸ en Bart Meuleman⁹ aan het woord. Zij brachten elk een voorbeeld van het beheer met secundaire boomsoorten. Simon Klingen belichtte de zijde van de arme zandgronden en wijdde het publiek op humoristische wijze in in de geheimen van de berk, waarna hij deze laatste prompt het statuut van 'primaire boomsoort' toekende. Bart Meuleman van zijn kant nam de rijke gronden van het

Meerdaalwoud onder de loep. De historiek, de pijlers van het beheer in Meerdaal inzake de aandacht voor secundaire boomsoorten en heel wat praktijkvoorbeelden: het zat allemaal in de bijdrage. Hij schuwde het niet in te gaan op niet of minder geslaagde ingrepen en bracht 'tijd', 'filisofie', 'wilddruk' en 'markt' naar voren als belangrijke thema's in het licht van de aandacht voor en het nut van secundaire boomsoorten.

Na de vragensessie konden de aanwezigen nog wat doorpraten over de onderwerpen of gewoon de emoties doorspoelen met een glaasje, en terugblikken op een geslaagde studiedag. En ja, ze mogen er zijn, die 'secundaire boomsoorten'... ■

Meer lezen?

De referatenmap van de studiedag kan je verkrijgen bij de VBV (tel. 09/264 90 50 of mail info@v bv.be).

Het verslag van de studiedag vind je op www.vbv.be.

Links dennenaanplant met spontane verjonging van berk, rechts het resultaat na kappen van de dennen (Kampveld, houtvesterij Brugge).